

Т.В. Галицька-Дідух

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ НА МІНСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ (17 серпня – 2 вересня 1920 р.)

Україна в 1920 р. опинилася у вирі радянсько-польської війни. Польсько-український наступ, що розпочався 25 квітня 1920 р. був призупинений і вже 14 липня уряд УНР разом з військами змушений був відступити за р. Збруч. За умов військових невдач під тиском урядів країн Антанти польський уряд на конференції в Спа (15-16 липня 1920 р.) погодився розпочати переговори з радянським урядом Росії.

11 липня міністр закордонних справ Англії Дж. Керзон надіслав урядові РСФФР ноту з пропозицією припинити наступ Червоної Армії на захід і підписати з Польщею перемир'я на наступних умовах: польські війська відійдуть на лінію Гродно – Валовка – Немирів – Брест-Литовський – Дорогунськ – Устлуг, на схід від Грубешова, через Крилов, на захід від Рави-Руської, на схід від Перемишля і далі до Карпат; в свою чергу Червона Армія повинна була зупинитися за 50 км на схід від цієї лінії. У радіограмі британський міністр закордонних справ виступив з ініціативою скликати конференцію у Лондоні за участю Радянської Росії, Польщі, Литви, Латвії, Фінляндії та Східної Галичини для переговорів “про кінцевий мир між Росією і її сусідами” [17, 145]. У випадку, коли більшовицький уряд Росії не прийме запропонованих умов, а радянська армія продовжить наступ на територію Польщі, уряди країн Антанти погрожували, що “допоможуть польській нації захищати своє існування всіма способами, які є в її розпорядженні” [18, 55].

17 липня 1920 р. уряд РСФФР надіслав відповідь на ноту Керзона, в якій заявив про свою готовність розпочати мирні переговори з польським урядом, але без участі посередників [18, 47-53].

22 липня 1920 р. міністр закордонних справ Польщі Е. Сапега телеграфував Г. Чичеріну: “Намагаючись припинити кровопролиття і відновити мир, польський уряд пропонує радянському урядові негайне перемир'я і відкриття мирних переговорів” [9, л.25]. Цього ж дня шеф польського генерального штабу – генерал Т. Розвадовський – надіслав радіограму головному командуванню Червоної Армії, в якій містилася пропозиція про припинення військових дій на фронті і направлення військових представників на ведення переговорів про перемир'я [15, арк.4].

Для радянського уряду Росії війна на два фронти – проти Польщі і білогвардійської армії Врангеля – була обтяжливою, тому уряд РСФФР теж намагався прискорити підписання перемир'я. В умовах, коли Червона Армія наступала на Варшаву, голова радянського уряду заявив: “Якщо Польща хоче миру, ми за; сказали це зрозуміло і повторюємо” [24, 243]. 23 липня 1920 р. наркомат закордонних справ Росії виступив з ногою до польського уряду, в якій пропонував “негайно розпочати переговори з метою заключення перемир'я і

підготовки майбутнього миру між обома країнами” [18, 60-61]. І вже 24 липня командуючий військами Західного фронту М.Тухачевський повідомив польський уряд про згоду радянської сторони на зустріч делегацій в запропонований польським командуванням термін – 30 липня, з тим, щоб делегати переїхали в Барановичі для початку переговорів [18, 65].

Уряди РСФРР і Польщі, погоджуючись на початок мирних переговорів, дбали насамперед про свої інтереси. Так, нарком закордонних справ РСФРР Г.Чичерін у листі до В.Леніна пропонував укласти перемир'я з Польщею без терміну. “Ставши на нову лінію, – писав він, – поставимо Польщі свої умови, якщо не підкоряться, відновимо наступ з нової лінії” [8, л.1]. Подібний характер мала заява члена нового уряду Польщі, сформованого 24 липня 1920 р., І.Дашинського, в якій він заявив, що Польща хоче “скоритися перемир'ям для перепочинку, щоб дати змогу своїм арміям оговтатися і перейти в новий наступ” [21, 223]. Тобто обидва уряди не відкидали можливість продовження активних воєнних дій за сприятливих обставин.

Перші кроки до порозуміння між урядами Польщі та радянської Росії знайшли відгук в Україні. Уряд УНР надіслав на розгляд Ради оборони держави (далі – РОД) проект ноти до радянського уряду Росії з пропозицією розпочати з ним переговори, а командуючий армією УНР М.Омелянович-Павленко направив до Варшави запит про те, чи буде поширюватися перемир'я між Польщею і РСФРР на ту ділянку фронту, на якій розташовані українські війська [26, 193]. Дані документи розглядалися на засіданні РОД 26 липня, але більшість членів Ради їх було відхилено. Начальник генерального штабу Польщі Т.Розвадовський вважав українські запити передчасними, бо “про перемир'я з більшовиками говорити ще рано” [1, к.17]. Та насправді в політичному середовищі Польщі під впливом поразки “київського походу” поширювалися мирні настрої. Так, 29 липня 1920 р. на Раді Міністрів Польщі Е.Сапега заявив, що “можна було б укласти мир без втручання союзних держав, оскільки більшовики запропонували вигідні умови” [26, 214].

Зі свого боку уряд Росії прагнув скористатися воєнними перевагами і підписати вигідний для себе мир. В інструкції наркома закордонних справ РСФРР Г.Чичеріна радянським делегатам на переговорах з Польщею зазначалося: “Швидке заключення миру дуже бажане, і якщо ви можете форсувати хід переговорів, зробіть це, тільки щоб це не коштувало нам серйозних непотрібних поступок” [6, л.4].

30 липня 1920 р. польські делегати прибули в Кобрин, звідти у супроводі члена Реввійськради Західного фронту направилися в Барановичі. Та вже під час першої зустрічі сторін виявилось, що польська делегація уповноважена лише на попередній обмін думками і її мандати підписані Головним командуванням, а не урядом [9, л.25]. Радянські представники запропонували польській стороні отримати

додаткові повноваження по телеграфу. На запит польських делегатів з Варшави прийшла відповідь уряду з вимогою до делегації, щоб та повернулася до Польщі для отримання ширших мандатів [2, к.42]. Зустріч польських і радянських представників в Барановичах, незважаючи на її короткочасність і безрезультатність, була першим кроком до налагодження безпосередніх взаємин між Польщею і РСФРР.

З огляду на початок радянсько-польських мирних переговорів, уряд УНР уповноважив полковника М.Ткачука ввійти до складу польської делегації як представника УНР для ведення переговорів про припинення військових дій і підписання миру з делегацією РСФРР. “У випадку припинення війни, – говорилося у виданій М.Ткачукові урядовій інструкції, – лінія фронту нашої армії повинна йти до Дністра і не відходити далі Серета”, а “умови перемир'я повинні бути почесними” [19, 186].

3 серпня 1920 р. уряд Директорії звернувся з меморандумом до польського уряду, в якому не наполягав на безпосередній участі делегації УНР в переговорах, оскільки це могло призвести до їх зриву, але зобов'язував польську делегацію не визнавати “представництва неіснуючого уряду Української Соціалістичної Радянської Республіки рівною стороною”, а також доручав польським парламентаріям виступити на конференції із такою заявою: “Українська Народна Республіка на основі принципу самовизначення народів, волі українських народних мас і рішень Верховних органів влади в Україні та міжнародних актів існує як самостійна держава, кордони якої позначаються ... актами уряду і актами міжнародного значення” [14, 28]. Ця нота засвідчила, з одного боку, повну довіру уряду УНР до польського союзника, а з іншого, – недооцінку Директорією ступеня небезпеки радянсько-польських переговорів і їх наслідків для України.

Із від'їздом польських делегатів з Барановичів перспектива продовження переговорного процесу між РСФРР і Польщею не усувалася, а навпаки, на засіданнях польського уряду і Ради оборони держави вироблялися стратегії основних напрямків діяльності делегації Польщі на наступних етапах переговорів.

Зважаючи на Варшавський договір від 21 квітня 1920 р. і участь українських військових з'єднань в польській армії, перед польським керівництвом постала українська проблема. Під час обговорення на засіданні РОД 4 серпня 1920 р. наслідків попередньої зустрічі з радянськими представниками в Барановичах І.Дашинський звернув увагу на те, що радянські делегати мали повноваження як від уряду РСФРР так і від радянського уряду України [4, к.6]. На засіданні В.Керник порушив питання про участь українського експерта в польській делегації. “Що ж стосується представника України, – зазначив він, – то такий повинен виступити як експерт в українських справах” [28, 110]. Але ця ідея не була схвалена РОД, більшість членів якої вважали, що уряд УНР повинен сам подбати про свої інтереси. Так, на Мінську конференцію

польським делегатам Радою Міністрів було складено, а РОД затверджено інструкцію, в якій зазначалося: “Що ж стосується української справи, то якщо вона буде піднята, висловлюємося в тому змісті, що Україна має сама вирішити питання про свій державний устрій і взагалі у зв’язку з українськими справами переговорів не переривати” [26, 198]. Тобто польський уряд не мав наміру на переговорах з більшовиками порушувати українське питання.

7 серпня 1920 р. в Москві було отримано нову радіограму від міністра закордонних справ Польщі, в якій вказувалося на готовність польського уряду “прийняти пропозицію рад про відправлення представників в Мінськ для ведення одночасно переговорів про попередні умови миру і перемир’я” [18, 96]. З Москви відразу надійшла відповідь Г.Чичеріна про направлення делегатів у Мінськ 11 серпня [18, 91].

На засіданні Ради оборони Польщі 11 серпня 1920 р. був затверджений склад польської делегації на конференцію в Мінськ: Я.Домбський (голова), В.Врублевський, Н.Барлицький, Л.Вашкевич, С.Грабський, В.Керник, К.Ольшовський, А.Листовський, М.Вихлинський, а також експерти і секретарі [4, к.6]. Польські делегати отримали повноваження підписати перемир’я, обговорити умови обміну військовими і цивільними полоненими, внести пропозицію про включення в попередній мирний договір особливої торгової угоди. Одночасно в інструкції польській делегації містилося застереження не порушувати питання про кордони Польщі з радянськими республіками. У випадку, коли б більшовицькі представники вимагали негайного укладення миру, Рада оборони Польщі зобов’язувала польську делегацію повернутися до Варшави, щоб “повідомити про це уряд” [17, 286].

14 серпня 1920 р. з метою забезпечення успіху делегації Польщі на Мінській конференції та звільнення польської території від радянських військ, розпочався контрнаступ польської армії. 5-а польська армія вдарила по стику 15-ї і 13-ї радянських армій, змусивши їх відступити. Дії 5-ї армії підтримала 1-а польська армія, а також ударна група Ю.Пілсудського. До 19 серпня польські війська вийшли в тил радянської армії. На 26 серпня Червона Армія зупинилась на лінії Гродно - Волковиськ – Кобрин – Володимир-Волинський. Успіхові польської армії, названому польською історіографією “чудом на Віслі”, значно посприяли українські з’єднання під командуванням М.Безручка [25, 542], про що польські історики переважно замовчують.

За таких воєнно-політичних обставин 17 серпня 1920 р. в Мінську розпочалися радянсько-польські переговори.

Радянську сторону на Мінській конференції представляла об’єднана російсько-українська радянська делегація у такому складі: К.Данішевський (голова), К.Смідович, М.Скрипник, Ф.Новицький, В.Гарф, В.Семенов, Г.Штигольд. Слід відмітити, що у повноваженні М.Скрипника вказувалося, що

він є “членом Всеросійського Виконавчого Комітету РСФРР і рівночасно членом Всеукраїнського Центрального Комітету і народним комісаром робітничо-селянської інспекції УСРР” [12, арк.8]. Тобто М.Скрипник виступав представником урядів двох держав. Взагалі підготовка конференції здійснювалася урядом РСФРР, вказівки якого радянська делегація повинна була виконувати. А доручення Г.Чичеріна радянським делегатам “у кожному випадку звертатися в центр” [7, л.9] підривало не тільки авторитет делегації в цілому, але й демонструвало фіктивність представництва УСРР.

Українська проблема постала вже на першому засіданні Мінської конференції. При взаємній перевірці повноважень виявилось, що в польських делегатів були мандати на ведення переговорів тільки з делегацією РСФРР. Голова радянської делегації К.Данішевський запропонував польській стороні отримати від свого уряду додаткові повноваження на ведення переговорів і з представниками УСРР. Одночасно К.Данішевський зазначив, що правні форми взаємовідносин між РСФРР і УСРР не визначені цілковито, але голова радянської делегації запевнив, що УСРР не є інтегральною частиною Росії [12, арк.23]. Відповідаючи на заяву К.Данішевського, представник польської делегації В.Врублевський зауважив: “... Я думаю, що Українська Радянська Республіка входить до певної міри в склад РСФРР” і висловив прохання підтвердити незалежність УСРР радянським урядом Росії [3, к.2]. Таким чином, питання статусу української радянської делегації залишилося відкритим.

Становлення більшовицького уряду Росії до української проблематики виявилось в запропонованому радянською делегацією на першому засіданні Мінської конференції проекті мирного договору. Невідповідним до національних інтересів України був третій пункт радянського проекту, згідно з яким кордон між Польщею і радянськими республіками проходив по лінії, запропонованій Дж.Керзоном у ноті від 11 липня, але із значними відхиленнями в районі Білостока і Холма [10, л. 1]. Ціною поступок у територіальному питанні уряд РСФРР прагнув домогтися від польського уряду припинення війни і підписання миру.

Ще 20 липня 1920 р. у “Зверненні Раднаркому до громадян Росії та України” за підписами В.Леніна, Л.Троцького, Г.Чичеріна була накреслена політика більшовицького уряду щодо цього питання. “Питання територіальне не може являти для нас жодних утруднень. Разом з дійсними представниками польського народу ми без зусиль встановимо кордон Польщі незрівняно більш правильний і відповідний інтересам польського народу, ніж той, який маршал Фош та його поплічники накреслили ... Дійсні кордони Польщі ... будуть східніше від тих кордонів, які з Лондона і Парижа накреслили імперіалісти” [23, 211], – зазначалось у зверненні. Тобто уряд РСФРР пропонував Польщі кордони, які проходили далі на схід від “лінії Керзона”.

Одночасно, виявивши поступливість щодо встановлення кордонів, більшовицький уряд Росії непохитно відстоював існування УСРР. Згідно з другим пунктом радянського проекту, польський уряд в односторонньому порядку зобов'язувався “не допускати утворення і перебування на своїй території будь-яких організацій і груп, претендуючих на роль урядів всієї території або частини РСФРР і УСРР” [10, л.1]. Від польського уряду радянська сторона вимагала роззброїти та інтернувати військові з'єднання “бунтівника Петлюри” і передати їх, а також в повному обсязі листування Головного отамана України, до рук уряду УСРР. Тобто радянський проект передбачав відмову уряду Польщі від союзницьких зобов'язань перед Директорією, ліквідацію військових формувань УНР і визнання єдиною владою на Україні уряд Української Соціалістичної Радянської Республіки.

Проект мирного договору, запропонований радянською делегацією, містив у собі ряд суперечливих статей. У пункті першому зазначалося, що уряди РСФРР і УСРР “безумовно визнають незалежність і самостійність Польської Республіки ... підтверджують безумовне право польського народу влаштовувати своє життя і встановлювати форму державної влади на свій розсуд” [10, л.1]. Проголосивши невтручання у внутрішні справи Польщі, радянські представники послідовно порушували це твердження в наступних умовах проекту. Так, четвертий пункт зобов'язував польський уряд скоротити збройні сили до 50 тисяч чоловік рядових і 10 тисяч чоловік командного і військово-адміністративного складу, не враховуючи робітничої міліції. У проекті також відмічалось, що до робітничої міліції “переходить і функція охорони порядку і суспільної безпеки, замінюючи цим самим поліцію, жандармерію і т.д.” [10, л.2]. Відвертим втручанням у внутрішні справи Польщі був одинадцятий пункт радянського проекту, згідно з яким польський уряд повинен був за шестимісячний термін з моменту підписання миру безкоштовно надати землі сім'ям, які постраждали внаслідок радянсько-польської війни, і “передати наділену землю в дійсне володіння наймитів і селян” [10, л.3].

У цілому радянський проект мирного договору, на нашу думку, був спробою радянізації Польщі. Це бачимо з того факту, що на території, захопленій Червоною Армією, вже діяв “Тимчасовий Робітничо-Селянський уряд Польської Радянської Республіки” [10, л.1], а радянські війська підходили до Варшави.

Але внаслідок польського контрнаступу обстановка на фронті кардинально змінилася. Тому на другому засіданні Мінської конференції польська делегація заявила, що “основи миру, запропоновані російською делегацією, є неприйнятні” [3, к.60]. Особливе обурення з боку польської сторони викликали статті про обмеження чисельності збройних сил Польщі. Та каменем спотикання між договірними сторонами став не тільки радянський проект, але й українське питання. Для

підтвердження факту суверенності УСРР голова радянської делегації К.Данішевський зачитав телеграму народного комісара РСФРР Г.Чичеріна: “Цілком вірно, що Українська республіка не є частиною Російської республіки. Навіть тоді, коли федеративний зв’язок між ними буде встановлено, це буде лише тісний союз при збереженні незалежності обома сторонами” [3, к.21; 15, арк.3; 7, л.4-5].

Відомо, що питання взаємовідносин між радянськими республіками в той час неодноразово порушувалося у верхніх ешелонах радянської влади. У тезах до II конгресу Комуністичного Інтернаціоналу голова РНК РСФРР В.Ленін назвав “федерацію необхідною формою до повної єдності” [22, 41]. Тобто федерацію він розглядав як етап до ліквідації незалежності. Але на даний історичний момент фікція самостійності УСРР використовувалася урядом РСФРР з метою визнання на міжнародній арені ще однієї радянської республіки. Тому у телеграмі Г.Чичерін підкреслював: “Самостійність Української Радянської Республіки є факт, який, можливо, невідомий польській делегації, але тепер його потрібно підтвердити” [15, арк.3]. Х.Раковський доручав Скрипникові (представникові УСРР на конференції) заявити, що “всякі спроби польського уряду створювати і підтримувати контрреволюційні

Урядові формування, такі, як петлюрівські, є недопустимим втручанням у внутрішні справи України” [16, арк.23].

Голова польської делегації у відповідь на зачитану К.Данішевським телеграму Г.Чичеріна заявив: “Радянський федеративний устрій є цілком новим устроєм, в якому іншим державам важко зорієнтуватися щодо його форми. Ми вважаємо УСРР складовою частиною Російської Республіки” [3, к.22].

На третьому пленарному засіданні Мінської конференції 23 серпня 1920 р. знову розгорілася суперечка навколо української проблеми. Голова польської делегації Я. Домбський звинуватив радянський уряд у продовженні ним загарбницької політики російського царизму і заявив, що “польський уряд визнає право народів, які мешкають між Польщею і Росією, на незалежність і самостійне життя” [3, к.40]. У відповідь К.Данішевський запевнив, що український народ “самостійно скинув ярмо Петлюри і утворив УСРР” [3, к.60].

25 серпня 1920 р. на четвертому засіданні Мінської конференції (останньому з ділових зібрань) взаємини між договірними сторонами особливо загострилися. Питання правомірності українського представництва в радянській делегації залишилося відкритим, оскільки польський уряд не надіслав своїй делегації додаткових повноважень. Навпаки, голова польської делегації виступив із небезпідставною заявою: “Уявна самостійність білоруського, литовського, українського народів, яку радянська влада визнала в 1918 р., була і є в сучасних умовах в значній мірі місцевим самоуправлінням, причому органи цього місцевого самоуправління нав’язують місцевому населенню волю російської

радянської Республіки” [3, к.112]. Тобто польський уряд, демонструючи фіктивність самостійності УСРР, на даному етапі радянсько-польських переговорів не визнавав її представництва.

Радянський уряд Росії оцінював категоричну позицію польської сторони як намагання добитися більш вигідного кордону. За дорученням наркома закордонних справ РСФРР Г.Чичеріна К.Данішевський запропонував польській стороні виступити з контрпропозиціями. Він запевнив, що радянська делегація обговорить будь-яку іншу практичну пропозицію або лінію кордону: “Може, не Керзона, може, лінію Пилсудського” [3, к.115].

Поступливість радянської сторони відкривала для польської делегації перспективи заключення вигідного мирного договору. 25 серпня 1920 р. Я.Домбський в телеграмі до міністра закордонних справ Польщі Е.Сапегі писав: “Російська делегація схильна до поступок. Чи заключати вигідне перемир’я? І прелімінарії? Чи чекати? І як довго? [27, 105]. У відповідь той відкликав голову польської делегації спочатку в Брест, потім у Варшаву. Після від’їзду Я.Домбського К.Данішевський був відкликаний до Москви.

На Мінській конференції створилася ситуація, коли договірні сторони не могли прийти до компромісних рішень, зокрема в українському питанні. РНК РСФРР непохитно відстоював факт існування УСРР. “Відхід наших частин з Білорусії і України при внутрішній нестабільності в цих країнах був би досить ризикованим кроком. Це би нас зв’язало” [8, л.8], – писав Г.Чичерін голові РНК В.Леніну.

У заяві польського уряду від 30 серпня 1920 р. відзначалося: “Питання про Україну і Білорусію польська делегація повинна поставити в інтересах цих областей. А якщо Радянський уряд заявляє, що вони є суверенними державами, тоді необхідно, щоб він чітко визначив ознаки незалежності і суверенності України і Білорусії, у цьому випадку в’ясяниться відношення польської делегації до питання визначення взаємовідносин між Польщею, Україною і Білорусією. Ми повинні знати те, що є в дійсності, щоб не вести переговорів з московськими чиновниками замість дійсних представників народів” [3, к.7; 7, л.20]. Таким чином, польський уряд не відкидав можливості ведення переговорів з представниками УСРР у випадку надання радянською стороною гарантій незалежності. “Що стосується зобов’язань, покладених на Польщу договором польського уряду з Петлюрою, – підкреслювалося в польській заяві, – то ці зобов’язання не змушують нас воювати за незалежність України. Ми зобов’язані віддати уряду Петлюри ... ті землі, які будуть отримані воєнним або дипломатичним шляхами і на які Україна має право. Але якщо ми нічого не отримаємо, то природно, нам нічого й буде віддавати” [3, к.7; 7, л.20]. Тобто уряд Польщі застерігав себе від претензій з боку Директорії як уряду союзної держави, одночасно не відмовляючись від її підтримки. 27 серпня

1920 р. на засіданні РОД Е.Сапега заявив, що у “випадку, якщо вдасться домовитися про мир, ми розриваємо зв’язки воєнного і політичного характеру з Петлюрою” [17, 344].

Цього ж дня, 30 серпня 1920 р., уряд УНР звернувся з нотою до польського уряду, в якій висловив впевненість у тому, що “всі принципи та справедливі інтереси молодій Українській державі, які являються для неї питаннями життєвої ваги, будуть взяті під розвагу” [11, арк.191-192]. Головний отаман С.Петлюра направив до Варшави С.Костіва з метою з’ясувати настрої польського уряду щодо розгляду українського питання на наступних етапах радянсько-польських переговорів. Під час зустрічі С.Костіва з міністром закордонних справ Польщі Е.Сапегою останній заявив про підтримку польським урядом Директорії, але одночасно порадив “добиватися від радянського уряду для УНР представництва” [28, 125].

2 вересня 1920 р. відбулося заключне засідання Мінської конференції під головуванням нових голів – К.Смідовича і В.Врублевського. З огляду на те, що договірні сторони не дійшли згоди в жодному із спірних питань, було вирішено перенести переговори до Риги. На засіданні були розглянуті лише технічні питання, пов’язані зі зміною місця переговорів [3, к.116].

Таким чином, зустріч радянських і польських представників у Барановичах і Мінську були першими кроками до врегулювання відносин між урядами РСФРР і Польщі. Вже на початковому етапі радянсько-польських переговорів окреслилася позиція договірних сторін до української проблеми. Уряд РСФРР, створивши об’єднану радянську делегацію на конференцію в Мінськ, домагався від уряду Польщі визнання УСРР. Польський уряд не надав своїй делегації мандату на ведення переговорів з представниками УСРР, вважаючи її складовою частиною радянської Росії. Урядові УНР на Мінській конференції відводилася роль спостерігача, оскільки захист своїх інтересів Директорія покладала на союзний польський уряд. Ця конференція показала, що українське питання початку 20-х рр. ХХ ст. опинилося в центрі дипломатичної боротьби у Східній Європі.

1. Archiwum Akt Nowych (далі – ААН), Ambasada RP w Pary u, sygn.152.

2. Ibid., MSZ, sygn.6737.

3. Ibid., MSZ, sygn.6738.

4. Ibid., Rkt, sygn.342.

5. Ibid., PRM, sygn.342.

6. Российский центр хранения и изучения документов новейшей истории (далі – РЦХИДНИ), ф.5, оп.1, д.2000.

7. Там же, д.2001.

8. Там же, д.2055.

9. Там же, ф.17, оп.1, д.209.
10. Там же, оп.3, д.102.
11. Центральний державний архів вищих органів влади України (далі – ЦДАВОУ), ф. 3696, оп.2, спр.272.
12. Там само, спр.321.
13. Там само, спр.325.
14. Там само, спр.326.
15. Там само, спр.633.
16. Там само, спр.772.
17. Документы и материалы по истории советско-польских отношений. – Т.3. – М., 1969. – 583 с.
18. Документы внешней политики СССР. –Т.3. – М., 1959. – 732 с.
19. Українська революція. Документи. 1919-1921. – Нью-Йорк, 1984. – 478 с.
20. История Польши: В 3 т. – Т.3. – М., 1958.– 667 с.
21. Карпенко О. Імперіалістична інтервенція на Україні 1918-1920. –Львів, 1964. – 255 с.
22. Ленін В. Повне зібрання творів. – Т.40. – К., 1974.
23. Там само. – Т.44.
24. Там само. – Т.57.
25. Полонська-Василенко Н. Історія України. – Т.2. – К., 1993 – 636 с.
26. Симоненко Р. Провал політики міжнародного імперіалізму на Україні (друга половина 1919 – березень 1921). – К., 1965. – 302 с.
27. Ольшанский П. Рижский мир. – М., 1969. – 260 с.
28. Rodnek O. Polityka wschodnia Polski. – Warszawa, 1925. – 250 s.

T.V. Halytska-Diduh.

THE UKRAINIAN ISSUE AT THE MINSK CONFERENCE.

The article focuses on handling the Ukrainian issue at the Minsk conference in 1920.